

Udskriftsdato: 19. december 2025

2008/1 BSF 11 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af regeringens tilslutning til og deltagelse i den internationale koalition til afvæbning af Irak

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 21. oktober 2008 af Mogens Lykketoft (S), Jeppe Kofod (S),
Villy Søvndal (SF), Niels Helveg Petersen (RV), Frank Aaen (EL), Juliane Henningsen (IA),
Lars-Emil Johansen (SIU) og Annita Friðriksmörk (TF)

Forslag til folketingsbeslutning

om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af regeringens tilslutning til og deltagelse i den internationale koalition til afvæbning af Irak

Folketinget beslutter i henhold til lov om undersøgelseskommisioner, at regeringen skal nedsætte en undersøgelseskommision, der har til formål at opklare regeringens tilslutning til og deltagelse i den internationale koalition til afvæbning af Irak, for så vidt angår perioden fra januar 2002 til effektueringen af den danske tilbagetrækning i juli 2007, for så vidt angår pkt. 5 dog perioden 2001-2007, hvilket bl.a. indebærer en undersøgelse af:

- 1) Alle skridt i form af politiske kontakter og konsultationer om samt planlægning af den militære indsats.
- 2) Lovligheden af aktionen i henhold til Danmarks internationale forpligtelser og folkeretten.
- 3) Regeringen Fogh Rasmussens viden om den faktiske situation i Irak sammenholdt med de begrundelser for deltagelse i koalitionen til afvæbning af Irak, der blev givet til Folketinget og offentligheden.
- 4) De faktiske omstændigheder ved beslutningen om tilbagetrækning af landstyrkerne i Irak i sommeren 2007.
- 5) De besvarelser, som regeringen har afgivet til Folketinget om sagen, herunder i forbindelse med fremsatte beslutningsforslag og lovforslag om deltagelse i invasionen og sikringsstyrken i Irak.

På baggrund af den beskrevne undersøgelse og redegørelse skal undersøgelseskommisionen efter § 4, stk. 4, i lov om undersøgelseskommisioner foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for, at det offentlige søger nogen draget til ansvar. For så vidt angår ministre, vil undersøgelseskommisionens opgave alene være at undersøge og redegøre for de faktiske omstændigheder, der har relevans for Folketingets egen stillingtagen til spørgsmålet om ministres politiske og/eller retlige ansvar, jf. lovens § 4, stk. 4.

I overensstemmelse med lov om undersøgelseskommisioners § 1, stk. 4, sker den fornødne nærmere udformning af bestemmelserne om kommissionens opgaver og sammensætning i samråd med Folketingets Udvalg for Forretningsordenen eller et underudvalg nedsat af udvalget.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er en delvis genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 18 fra folketingsåret 2007-08, 2. saml., jf. Folketingstidende, forhandlingerne side 2133 og tillæg A side 1056 og 1058.

Beslutningen om at gå i krig som deltager i den amerikansk ledede invasion i Irak i marts 2003 hører til blandt de mest skæbnesvangre i den nyere danmarkshistorie.

Beslutningen blev gennemført af et lille flertal i det danske Folketing og uden noget mandat i FN's Sikkerhedsråd. Danmark påtog dermed sig et politisk, moralsk og militært medansvar for en folkeretligt yderst tvivlsom beslutning og for en udvikling, der har haft katastrofale konsekvenser.

Præsident Bush og hans regering begrundede invasionen med påstande om eksistensen af masseødelæggelsesvåben, der umiddelbart kunne true omverdenen, og om forbindelser til Al-Qaeda. Disse påstande har efterfølgende vist sig at være forkerte. Forslagsstillerne finder det ejendommeligt og uholdbart, at den danske statsminister påstår, at han ikke traf beslutningen om at deltage i invasionen med samme begrundelse som USA's regering.

Den amerikansk ledede administration, der blev indsat i Irak efter invasionen, traf en serie fatale beslutninger om bl.a. opløsningen af Iraks hær, politi og centraladministration. Fraværet af fungerende irakiske statsinstitutioner og den indsatte administrations manglende forståelse for de dybtliggende etniske, religiøse og andre modsætninger i det irakiske samfund betød, at invasionen nok afskaffede Saddam Husseins grusomme styre, men samtidig blev begyndelsen til krig, borgerkrig og terroraktioner mod de udenlandske styrker. Derfor udviklede forholdene i Irak sig frem til 2007 stadig mere dramatisk til en humanitær katastrofe af hidtil uset omfang og bidrog til øget ustabilitet i den mellemøstlige region og i verden som helhed. Islamistiske terrorister fik en mere frodig arbejdsmark i Irak, og den globale terrortrussel blev bestemt ikke formindsket. Det sidste års tid er der indtrådt en skrøbelig stabilisering af situationen, ikke mindst fordi grupper, der hidtil kæmpede mod den irakiske regering og den amerikansk ledede koalition, er blevet overtalt til at skifte side.

Men ifølge FN er stadig over 4 millioner irakere fordrevet eller flygtet fra deres hjem, deraf halvdelen til nabolandene, der er ved at synke i knæ under byrden. Voldsomme etniske og religiøse udrensninger har fundet sted, og små ikkemuslimske mindretal trues af udryddelse. For 2 år siden blev en undersøgelse af den ekstra dødelighed i Irak efter invasionen offentliggjort i det ansete britiske lægetidsskrift *The Lancet*. Med målemetoder, der har været anerkendt til at vurdere dødstallet som følge af andre konflikter, nåede man frem til, at 650.000 menneskeliv er gået tabt i Irak. En anden og nyere undersøgelse taler om endnu meget større tal. Hvis undersøgelsernes konklusioner blot tilnærmelsesvis er rigtige, taler vi om en af de mest blodige konflikter i mange år.

Udviklingen i Irak har ikke kun haft katastrofale følger for den irakiske befolkning og ført til tab for de udenlandske styrker, herunder dræbte, sårede og traumatiserede blandt de udsendte danske. Katastrofen i Irak har også alvorlige konsekvenser for tilliden mellem befolkninger og beslutningstagere, FN's muligheder for at bidrage til en forpligtende international retsorden og de fremtidige muligheder for folkelig accept af indgriben over for andre mulige eller reelle trusler mod international fred og sikkerhed.

I modsætning til, hvad der er sket i andre lande, som har deltaget i krigen, er der i Danmark ikke foretaget nogen undersøgelse af forløbet endsige placeret et juridisk eller politisk ansvar. Debatten om krigens lovlighed, baggrunden for den danske deltagelse, regeringens håndtering af deltagelsen og Danmarks holdning til verdenssamfundets normer og regler for anvendelse af magt er ikke afklaret på et kvalificeret grundlag. Statsministeren har i strid med alle indtryk, som blev skabt af regeringens udtalelser undervejs, opbygget en argumentation om, at Danmarks deltagelse i invasionen i Irak ikke skete på grund af den senere afkræftede påstand om eksistensen af masseødelæggelsesvåben, men at Danmark havde sine helt egne grunde til at gå med i forhold til den øvrige USA-ledede koalition. Denne mærkværdige

påstand modsiges af en lang række kendsgerninger, men senest også af udtalelser fra Venstres daværende politiske ordfører, Jens Rohde.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at en uvildig undersøgelse af disse og andre spørgsmål vedrørende den danske deltagelse i Irakkrigen er en nødvendig forudsætning for at genopbygge tilliden mellem borgerne og politikerne og mindske risikoen for en lignende beslutning i fremtiden.

Folketinget anmoder derfor hermed regeringen om at nedsætte en undersøgelseskommission ledet af en dommer, som uhindret og uafhængigt af regeringen kan gennemgå sagens forhold og dokumenter og frit indkalde vidner og afgive sin endelige beretning om resultatet af undersøgelserne med henblik på behandling i Udvalget for Forretningsordenen, således at udvalget kan afgive indstilling om ansvarsspørgsmålet.

Forslagsstillerne lægger afgørende vægt på, at enhver skal være forpligtet til under vidneansvar at afgive forklaring for undersøgelseskommissionen som vidne, når kommissionen anmoder om det, med de undtagelser, som lov om undersøgelseskommissioner indeholder, jf. dennes kapitel 5. Dette indebærer, at formanden er dommer, jf. ligeledes lovens kapitel 5.

Den person, hvis forhold undersøges, har naturligvis ret til bisidder efter eget valg, jf. lovens § 21.

Forslagsstillerne lægger herudover vægt på, at enhver har pligt til at udlevere materiale til undersøgelseskommissionen, når kommissionen anmoder om det, med de begrænsninger, som loven indeholder i kapitel 5.

Forslagsstillerne lægger endvidere afgørende vægt på, at møder i undersøgelseskommissionen og møder i retten er offentlige, med de begrænsninger, loven indeholder, jf. dennes kapitel 10.

Forslagsstillerne lægger endelig afgørende vægt på, at undersøgelseskommissionens beretning offentliggøres, jf. lovens § 32.

Efter forslagsstillernes opfattelse skal undersøgelseskommissionen have mulighed for at udlicitere analysearbejde på baggrund af de oplysninger, der indhentes, f.eks. og bl.a. til Dansk Institut for Internationale Studier.

Der kan f.eks. være en analyse af det materiale, den danske regering havde indhentet om den amerikanske regerings planer for at sikre freden i Irak efter den meget forudsigelige hurtige sejr for invasionsstyrkerne over Saddam Husseins militær, og hvilke drøftelser der fra start til slut har fundet sted mellem den amerikanske og den danske regering om en exitstrategi, om den danske regerings kendskab til menneskerettighedskrænkelser fra koalitionsstyrkernes og deres private sikkerhedskorps' side, om den danske regerings rådføring med og orientering af Folketinget og om uafhængige folkeretseksperters opfattelse af, hvorvidt krigen fandt sted på FN-pagtens grundlag og med grundlag i Sikkerhedsrådets forudgående beslutninger. Endelig kan der være behov for at få krigsdeltagelsen bedømt i relation til dansk parlamentarisk tradition på det udenrigspolitiske område.

Skriftlig fremsættelse

Mogens Lykketoft (S)::

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af regeringens tilslutning til og deltagelse i den internationale coalition til afvæbning af Irak.

(Beslutningsforslag nr. B 11).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.